

Subject Area
Economy

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 105
PP: 4168-4173

Arrival
15 October 2022

Published
31 December 2022

Article ID Number
66384

Article Serial Number
10

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/8/ssj.66384>

How to Cite This Article
Özel, R. & Sağlam, N. (2022). "Türkiye'de Buğday Satış Zamanını Etkileyen Risk Faktörleri: Şanlıurfa İli Örneği" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:105; pp:4168-4173

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Türkiye'de Buğday Satış Zamanını Etkileyen Risk Faktörleri: Şanlıurfa İli Örneği¹

Risk Factors Affecting Wheat Sales Time In Turkey: The Case Of Şanlıurfa Province

Remziye Özel¹ Nurullah Sağlam²

¹ Dr. Öğr. Üyesi., Harran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi, Şanlıurfa, Türkiye

² Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye

ÖZET

Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan Şanlıurfa'da sulama olanaklarının artması nedeniyle pamuk vb. ürünlerin üretiminin daha fazla yaygınlaşması, iklim değişikliği nedeniyle sulanamayan alanlarda yaşanan kuraklık, buğday tarımında verimi ve kaliteyi dolayısıyla üretici gelirlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Üretici gelirini etkileyen diğer bir faktör ise ürün satış fiyatıdır. Bu çalışmanın amacı, buğday üretim faaliyetine etkili olan risk faktörlerini saptamak ve üreticinin gelirini artırmaya yönelik önerilerde bulunmaktır. Araştırmada 180 çiftçi anketi kullanılmış olup betimsel istatistiklerden frekans ve yüzde dağılımı kullanılmıştır. Üreticilerin ortalama 49.3 yaşında olduğu, akademik olarak ortalama 6,51 yıl eğitim aldığı, ortalama 25.31 yıllık bir deneyiminin olduğu ve ortalama 118,20 da alanda buğday üretimi yaptığı belirlenmiştir. Bağımsız iki grup arası farkların belirlenmesi için tek-örnek t testi ve bazı değişkenler arasında ilişkinin incelenmesi için korelasyon analizi yapılmıştır. İşletmelerin buğday üretim faaliyeti sonucu elde edilen gelir ile satış zamanı arasında korelasyon analizi yapılmış ve aralarında aynı yönlü iyi düzeyde bir doğrusal ilişkinin olduğu ($r=0,676$) belirlenmiştir. Çiftçilerin buğday tarımında risk faktörleri ile ilgili düşüncelerini belirlemeye yönelik likert tutum ölçeği kullanılmış olup elde edilen verilerin güvenilirliği Cronbach's Alpha katsayısı 0,72 olarak belirlenmiştir. İşletmelerde üretilen buğdayın önemli bir kısmının (%86.1) hasattan sonra ve fiyatların en uygun seviyeye ulaşmasını beklemeden, %13,9'unun ise planladıkları dönemde buğdayı sattıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Buğday, Risk Faktörleri, Satış Zamanı

ABSTRACT

Due to the increase in irrigation opportunities in Şanlıurfa, which is located in the Southeastern Anatolia region, cotton etc. Widespread production of crops, drought in areas that cannot be irrigated due to climate change negatively affect the yield and quality of wheat agriculture and thus the income of producers. Another factor affecting producer income is product sales price. The purpose of this study is to identify the risk variables impacting wheat production activity and to offer recommendations for raising the producer's revenue. 180 farmer questionnaires were employed in the study, and frequency and percentage distribution were taken using descriptive statistics. The farmers are estimated to be 49.3 years old on average, have 6.51 years of formal education, 25.31 years of experience, and produce wheat at a rate of 118.20 decare on average. One-sample t-test was used to determine the differences between two independent groups and correlation analysis was performed to examine the relationship between some variables. Correlation analysis was made between the income obtained as a result of the wheat production activities of the enterprises and the sales time and it was determined that there was a good linear relationship ($r=0.676$) between them. The attitudes of farmers toward risk factors in wheat production were gauged using a Likert attitude scale, and the reliability of the data obtained was determined as 0.72 Cronbach's Alpha coefficient. It has been determined that a significant part of the wheat produced in the enterprises (86.1%) is sold after the harvest and without waiting for the prices to reach the most appropriate level, while 13.9% of them sell the wheat in the planned period.

Keywords: Wheat, Risk Factors, Marketing Time

1. GİRİŞ

Buğday, dünyada hemen hemen her bölgede üretilen insanoğlunun beslenmesinde ve ekonomik hayatta önemli vazgeçilemez bir bitkidir. Tarla tarımı içinde en yaygın olarak ekilen ve üretilen buğday, insanların ve hayvanların beslenme unsurları arasında yer almaktadır (Arısoy ve Oğuz, 2005).

Türkiye'de 24 milyon hektar alanda tarımsal üretim yürütülmektedir. Bunun takriben 16 milyon ha.'lık bir kısmında tahıl tarımı yapılmaktadır. Tahıl tarımı yapılan alanların da 8 milyon ha.'lık kısmında insanoğlu için elzem olan buğday ekilmektedir (TMO, 2018).

Türkiye'de buğday, tarla tarımında alan ve üretim açısından ilk sırada yer alan ve her bölgede üretimi yapılan kışlık bir tahıldır. Türkiye'de artış gösteren nüfusa paralel olarak buğdaya olan talep de yükselmektedir.

Buğday piyasa arzında üretim yılında iniş çıkışlar görülmektedir. Bu da üretici gelirinde dalgalanmalara neden olmaktadır. Buğdayın hasat sezonunda arzın artması nedeniyle fiyatları düşüş göstermektedir. Bazen fiyatlar üreticileri tatmin edemeyecek kadar düşmektedir. Hasada kadar borç miktarı birikerek üretim faaliyetini devam ettiren üreticiler, ürettiği buğdayı pazara arz etmek ve düşük fiyat seviyelerinde satmak zorunda kalmaktadır.

¹ Bu çalışma danışmanlığını Dr. Öğretim Üyesi Remziye ÖZEL'in yaptığı ve Nurullah SAĞLAM'ın hazırladığı "Şanlıurfa'da Buğdayın En Uygun Satış Zamanının Saptanması" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Maliyete bağılı olarak buğday fiyatlarındaki artış iç piyasada buğdayı işleyen firmalar için sorun oluşturmakta ve bu durum ithalata neden olmakta ve çiftçi eline geçen fiyatlar da düşmektedir.

Üreticiler üretim faaliyetlerinin çıktılarının ilave değerlerini de elde edebileceği ve fiyat dalgalanmalarından faydalanabileceği tarımsal pazarlama sisteminin eksikliği dünya genelinde daima ehemmiyetini korumaktadır (Tektaş, 2008).

Tarımsal üretim faaliyetinde, ileriki zamanla alakalı, her zaman kesin bilgilere ulaşma olanağı yoktur. Üreticinin hedefi işletmenin sermayesini korumak ve yükseltmektir (Erkuş ve ark, 1995). İşletmeciler karar verme aşamasında ekseriyetle içsellikleri dahilinde gelecekle ilgili belirlediği amaca erişmeyi ister (Özçelik ve ark., 2010).

Güneydoğu Anadolu Projesi (Türkçe kısaltması GAP), 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali (HES) ve 1,8 milyon hektar sulamayı içermektedir. GAP'ın temel amacı, Güneydoğu Anadolu bölgesinin bölge halkının gelirini ve yaşam kalitesini yükseltmektir. Proje, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin en önemli geçim kaynağı tarım olduğundan dolayı tarımda yaşayanların yaşam kalitesi ve gelirinin yükseltilmesi önceliği ile ülke düzeyinde kalkınma amaçlarına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Güneydoğu Anadolu Proje bölgesinde bulunan Şanlıurfa, 2018 yılı verilerine göre 1,2 milyon ha tarım arazisi ile Türkiye'de tarımında önemli bir yere sahiptir (Anonim, 2020).

Türkiye 2019 verilerine göre buğday ekim alanının %3,11'i Şanlıurfadadır. Şanlıurfa buğday üretiminde verim bakımından Türkiye ortalamasının üzerinde olup Türkiye buğday Üretiminin %3,57'sini gerçekleştirmektedir (Çizelge 1). Şanlıurfa'daki makarnalık buğday üretimi Türkiye makarnalık buğday üretiminin %8,19'unu oluşturmaktadır (TÜİK, 2020).

Buğday ekim alanı 2015-2019 yılları arasında Türkiye'de %13,0 Şanlıurfa ilinde ise %34,3 oranında daralmıştır(Çizelge 1).

Çizelge 1. Türkiye ve Şanlıurfa İli Buğday Üretimi İle İlgili Veriler

		Türkiye	Şanlıurfa	Türkiye	Şanlıurfa
Ekilen Alan (da)	2015	78 668 874	3 241 068	100	100
	2016	76 719 448	3 159 633	97,5	97,5
	2017	76 688 785	3 043 971	97,5	93,9
	2018	72 992 701	2 780 873	92,8	85,8
	2019	68 463 271	2 130 919	87,0	65,7
Verim (Kg/Dekar)	2015	301.5	335.5	100.0	100.0
	2016	281.5	289.0	93.4	86.1
	2017	295.0	344.5	97.8	102.7
	2018	281.0	313.0	93.2	93.3
	2019	282.0	324.0	93.5	96.6
Üretim Miktarı (Ton)	2015	22 600 000	1 087 746	100.0	100.0
	2016	20 600 000	917 545	91.2	84.4
	2017	21 500 000	1 044 645	95.1	96.0
	2018	20 000 000	860 601	88.5	79.1
	2019	19 000 000	677 390	84.1	62.3

Kaynak: TÜİK, 2020

Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan Şanlıurfa'da sulama olanaklarının artması nedeniyle pamuk vb. ürünlerin üretiminin daha fazla yaygınlaşması buğday üretim alanının daralmasına neden olarak gösterilmektedir. Ayrıca iklim değişikliği nedeniyle yaşanan kuraklık buğday tarımında verimi ve kaliteyi dolayısıyla üretici gelirlerini olumsuz yönde etkilerken, üretici gelirini etkileyen diğer bir faktör ise ürün satış fiyatıdır. Bu çalışmanın amacı, buğday üretim faaliyetinde etkili olan risk faktörlerini belirlemek ve üretici gelirlerini artırıcı öneriler geliştirmektir.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

Şanlıurfa'da buğday tarımı icra eden işletmecilerden anket uygulanarak derlenen bilgiler çalışmanın asıl verileridir. Bu çalışmada konuda yapılmış tez, projelerin sonuçları, makale ve istatistiklerden de faydalanılmıştır.

Araştırma verileri Şanlıurfa'da ekseriyetle buğday tarımı yapılan ilçelerde 180 üreticiyle anket ve yarı formel görüşme metoduyla derlenmiştir. Araştırmada 18 yaş ve üzeri olan üreticilerle anket uygulaması temel alınmıştır. Şanlıurfa'da Çiftçi Kayıt Sistemi verilerine göre toplam 11 897 çiftçinin buğday ektiği belirlenmiştir. Aşağıdaki formül ile (Oransal Örneklem Yöntemi) örneklem hacmi hesaplanmıştır (Newbold, 1995).

$$n = \frac{N * p * q}{(N - 1) * \sigma_p^2 + p * q} = \frac{11897 * 0.5 * 0.5}{(11897 - 1) * 0.001502 + 0.5 * 0.5} \cong 165$$

$$\sigma_p^2 = \left(\frac{r}{Z_{\alpha/2}} \right)^2 = \left(\frac{0.1}{2.58} \right)^2 = 0.001502$$

Formülde;

n: Örnek büyüklüğü,

N: Popülasyondaki üretici sayısı,

σ_p^2 : Oranın varyansı,

r: Ortalamadan izin verilen hata payı (%10),

$Z_{\alpha/2}$: z cetvel değeri

p: İncelenen olayın meydana gelme olasılığı olarak ifade edilmektedir.

Çalışmada %99 güven aralığı (z = 2.58) ve ortalamadan %10 sapmayla örneklem büyüklüğü 165 hesaplanmış, ancak ilave anket uygulaması ile 180 üreticiden veri alınmış ve analiz edilmiştir.

Araştırmada betimsel istatistiklerden frekans ve yüzde dağılım kullanılmıştır. Bağımsız iki grup arası farkların belirlenmesi için tek-örnek t testi ve (independent sample t test) ve bazı değişkenler arasında ilişkinin incelenmesi için ise korelasyon analizi yapılmıştır.

Araştırmada çiftçilerin buğday tarımında risk faktörleri ile ilgili düşüncelerini belirlemeye yönelik likert tutum ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin güvenilirliği Cronbach's Alpha ile ölçülmüştür. Cronbach Alpha katsayısı, Likert tipi (Kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, orta düzeyde katılıyorum, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum gibi) ölçeklerde kullanılmakta olup testin güvenilirliği konusunda bir fikir verir.

Cronbach Alpha katsayısı ile güvenilirlik analizi, Lee Cronbach tarafından geliştirilmiştir (Kılıç, 2016). Bu çalışmada, ölçeğin güvenilirliği Cronbach's Alpha katsayısı 0,72 olarak belirlenmiştir. Özdamar (2002), bir çalışmada, Cronbach's Alpha katsayısının genel olarak $0.7 \leq \alpha < 0.9$ olduğu durumlarda ölçek güvenilirliğinin iyi olduğunun kabul edildiğini bildirmiştir (Özdamar, 2002).

3. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMALAR

İncelenen buğday üreticisi işletmecilerin yaş ortalamasının 49.3 olduğu belirlenmiştir (Çizelge 2). Buğday üreticilerin %35.00'inin 46-52 yaş, %20.00'sinin 39-45 ve %19.40'inin ise 53-59 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. İncelenen buğday üreticisi işletmelerde işletmecilerin önemli bir kısmının orta yaş aralığında olduğu söylenilebilir (Çizelge 2). Şanlıurfa'da yapılan bir çalışmada üreticilerin ortalama 46.1 yaşında olduğunu belirlenmiştir (Kara, 2018). Yapılan bir çalışmada ise Şanlıurfa İli Buğday üreticilerinin %42.1'inin 41-50 yaş aralığında oldukları belirlenmiştir (Tiryakioğlu ve ark., 2017). Araştırmada, incelenen buğday üreticisi işletmecilerin tamamının erkek ve tamamının evli işletmecilerden oluştuğu belirlenmiştir.

İşletmecilerin önemli bir kısmının (%33,3) ilkökul düzeyinde eğitilmiş ve ortalama 6,51 yıl akademik eğitim aldıkları saptanmıştır (Çizelge 2).

Çizelge 2. Araştırmanın Demografik Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişken	Açıklama(Çiftçinin)	Ortalama	Std. Sapma
Yaş	Age	49.3	8.99
Eğitim	Eğitim(Yıl)	6,51	4,19029
Deneyim	Tarımsal Üretimde Çiftçi Deneyimi (Yıl)	25.31	11.44
Kişi (Person)	Hane Halkı Genişliği	8.16	2.90
Arazi (Da)	Buğday Ekilen Arazi Miktarı (Da)	118,20	122,072
Hayvancılık	Çiftçi Hayvancılık Yapıyorsa 1, Yapmıyorsa 0	0.01	0.105
Buğday Tarımında Çalışan Hane Halkı	Buğday Tarımında Çalışan Hane Halkı Sayısı (Kişi)	3.61	1.78
Ek Gelir	Eğer Çiftçinin Tarım Dışı Geliri Varsa 1, Yoksa 0	0.8	0.39688
Kredi (Credit)	Tarımsal Kredi Kullanıyorsa 1, Kullanmıyorsa 0	0.405	0.49237

İşletmecilerin tarımsal üretim faaliyetinde ortalama 25.31 yıllık bir deneyimlerinin olduğu belirlenmiştir. Üreticilerin işlenen arazi genişliği 118.20 da olup %65,82'si sulanabilmektedir. İşletmelerin % 43.9'u sulama suyunu kuyulardan sağlamaktadır. Üreticilerin önemli bir kısmı hayvancılık üretim faaliyetinde bulunmamaktadır.

(%99). Ancak üreticilerin %80,0'i tarım dışı faaliyetlerden dolayı ek bir gelire sahiptir. Üreticilerin %37,2'si tarımsal amaçlı krediler kullanmaktadır (Çizelge 2).

Araştırmada işletmelerin aile yapısının Türkiye'den farklı olduğu ve hanede birey sayısının ortalama 8,16 kişi olduğu saptanmıştır (Çizelge 1). Bölgede yürütülen bir çalışmada hane halkı genişliğinin 8,43 kişi olduğu belirtilmiştir (Sevinç, 2018). İncelenen işletmelerin hane halkı genişliği TÜİK Türkiye ve Şanlıurfa ili hane halkı verileri ile tek örnek t testi uygulanarak karşılaştırılmış ve %95 güven aralığında $p < 0,05$ olduğu için istatistiki olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir (Çizelge 3).

Çizelge 3. İşletmelerin Ortalama Hane Halkı Büyüklüğünün Tek-Örnek T Testi İle Karşılaştırılması

	Test Value = 3.7*					
	Test Value = 5.8**					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
				Lower	Upper	
Türkiye	20,578	179	,000	4,46111	4,0333	4,8889
Şanlıurfa	10,891	179	,000	2,36111	1,9333	2,7889

*:Türkiye, **: Şanlıurfa

İşletmelerin buğday ekim alanı ile buğdaydan elde ettikleri gelir arasında korelasyon analizi yapılmış ve aralarında aynı yönlü iyi düzeyde bir doğrusal ilişkinin olduğu ($r = 0,687$) belirlenmiştir (Çizelge 4).

Çizelge 4. İşletmelerde Buğday Ekim Alanı İle Buğdaydan Elde Edilen Gelir Arasındaki İlişki

Buğday Ekim Alanı	Buğday Ekim Alanı		Buğdaydan Elde Edilen Gelir	
	Pearson Correlation			
		1		,687**
	Sig. (2-tailed)			,000
	N	180		180

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

İşletmelerde üretilen buğdayın önemli bir kısmının (%86.1) hasattan sonra, fiyatların en uygun seviyeye ulaşmasını beklemeden %13,9'unun ise planladıkları dönemde buğdayı sattıkları tespit edilmiştir (Çizelge 5).

Çizelge 5. Üreticilerin Buğday Satış Zamanı

Tutum	Kişi	%
Planladığım Zamandan Önce Sattım	155	86.1
Planladığım Zamanda Sattım	25	13.9
Toplam	180	100.0

İşletmelerin buğday üretim faaliyeti sonucu elde edilen gelir ile satış zamanı arasında korelasyon analizi yapılmış ve aralarında aynı yönlü iyi düzeyde bir doğrusal ilişkinin olduğu ($r = 0.676$) belirlenmiştir (Çizelge 6).

Çizelge 6. İşletmelerde buğday elde edilen gelir ile satış zamanı arasındaki ilişki

Dekara Gelir	Dekara Gelir		Satış Zamanı	
	Pearson Correlation			
		1		,676**
	Sig. (2-tailed)			,000
	N	180		180

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Depolayabilme imkânları tarım ürünlerinin ne zaman satılacağını etkileyen etkenler arasında yer almaktadır. Bu çalışmada işletmelerden % 54.4'ünün depolayabilme olanaklarının olduğu belirlenmiştir (Çizelge 7).

Çizelge 7. İncelenen İşletmelerin Depolama İmkânları

	İşletme Sayısı	%
Evet	98	54.4
Hayır	82	45.6
Toplam	180	100.0

İşletmelerin %60,0'ı buğdayı direkt tüccara ve %30,0'u komisyoncu aracılığıyla tüccara sattıklarını, %6,1'i komisyoncu aracılığıyla sanayiciye buğdayını sattığını belirtmiştir (Çizelge 8). Çalışmada ayrıca yarı biçimsel mülakatlar uygulanmıştır. Üreticilerin önemli bir kısmı tüccar olarak nitelendirdikleri kişilere borçlandıkları için ürünlerini söz konusu kişilere satmaktadırlar. Yani üreticilere borç para verenler aynı zamanda tüccarlık yapmaktadır.

Çizelge 8. Buğdayın Pazarlandığı Yerler

Yerler	İşletme Sayısı	%
Tüccar	108	60.0
Komisyoncu Aracılığı İle Tüccar	54	30.0
Komisyoncu Aracılığı İle Sanayici	11	6.1
Diğer	7	3.9
Toplam	180	100.0

Üreticilere göre ürün fiyatındaki değişimin en önemli risk faktörü olduğu (2,99), girdi maliyetindeki değişimin ve hükümetin ürüne ilişkin politikalarındaki değişimin 2. ve 3. derecede önemli olduğu belirlenmiştir. Yangının olması riski ise 4. sırada önemli riskler arasındadır (Çizelge 9).

Çizelge 9. Buğday Tarımında Risk Faktörleri İle İlgili Üretici Görüşleri

Risk Faktörler	Üretici görüşleri					Standart sapma
	Çok önemli	Orta derecede önemli	Önemsiz	Toplam	Ortalama	
Ürün Fiyatındaki değişme	178	2	0	180	2.99	0.10511
Girdi maliyetindeki değişme	178	1	1	180	2.98	0.16629
Hükümetin seçilen ürünlere ilişkin politikalarındaki değişiklikler	149	29	2	180	2.82	0.41582
Yangın	134	41	5	180	2.72	0.50996
Yeterli alet-makinenin olmayışı	112	64	4	180	2.60	0.53482
Yetersiz yağışın olması	123	37	20	180	2.57	0.68528
Hastalık ve zararlıya bağlı verimde düşme	86	79	15	180	2.39	0.63858
İş gücü sağlamadaki sorunlar	85	77	18	180	2.37	0.66038
Don olması	61	93	26	180	2.19	0.66934
Hırsızlık	79	43	58	180	2.12	0.86699
Borçlanma durumu	66	65	49	180	2.09	0.79592
Faiz oranındaki değişme	47	85	48	180	1.99	0.72849

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada üreticilerin ortalama 49.3 yaşında olduğu, akademik olarak ortalama 6,51 yıl eğitim aldığı, ortalama 25.31 yıllık bir deneyiminin olduğu ve ortalama 118,20 da alanda buğday üretimi yaptığı belirlenmiştir.

Araştırma alanında sulama olanaklarının artması nedeniyle pamuk vb. ürünlerin üretiminin daha fazla yaygınlaşması buğday üretim alanının daralmasına neden olarak gösterilmektedir. Ayrıca iklim değişikliği nedeniyle yaşanan kuraklık, buğday tarımını ve dolayısıyla da üretici gelirlerini etkileyen önemli iklimsel risk faktörüdür.

Üretici gelirlerini etkileyen diğer bir unsur ise ürünün satış zamanıdır. Çünkü tarımsal üretim faaliyetinde hasat ile birlikte ürünün arzı en yüksek noktaya ulaşmakta ve fiyatı düşmektedir. Döner sermaye yoksunluğunda olmayan üreticiler ve ürünü stoklayan tüccarlar iyi fiyat düzeyinden yararlanabilmektedir. Üretici gelirini artıran unsurlardan biri ise ürünü depolayarak en uygun fiyat düzeyinde ve mümkünse peyder pey satmasıdır.

Üreticilerin %80'inin tarım dışı gelire sahip olduğu, %40,56'sının ise borçlu olduğu belirlenmiştir. Araştırmada üreticilerin borçlu olma durumu ile satış zamanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Üreticilerin borçlu olması satış zamanını etkilemektedir. Kaldı ki üreticilerin önemli bir kısmı (%90,0) üretim girdilerini temin edebilmek için borçlandıkları ve tüccar olarak tabir ettikleri şahıslara komisyoncu aracılığı ile veya direk olarak erken dönemde satış yapmaktadır.

Üreticilerin satış zamanı ile faiz oranları arasında anlamlı bir fark vardır. Bu durum alınan borcun faizi ve bir an evvel satılan üründen elde edilen gelirin alternatif faizi olmak üzere iki yönlü düşünülebilir.

Araştırmada üreticilerin %45, 6'sı depolama imkânının olmadığını belirtmiştir. Hırsızlık, sel felaketleri, yangın riskleri ile satış dönemleri arasında anlamlı bir fark vardır. Uygun depolama koşullarının olmaması bu ve benzeri risk kaynaklarını daha da önemli kılmaktadır.

Üreticilere göre ürün fiyatındaki değişimin en önemli risk faktörü olduğu (2,99) ve bununla ilişkili olarak ürün arzını düzenlemeye yönelik hükümet politikalarının etkisinin (hükümetin ürüne ilişkin politikalarındaki değişme) 3. derecede önemli olduğu belirlenmiştir. Ürünün depolanmasıyla meydana gelen girdi maliyetindeki değişme 2. ve yangının olması riski 4. sırada önemli risk kaynağıdır. Ürün fiyatındaki dalgalanmalar, depolama nedeniyle maliyetlerin artması ve borçlu olma nedenlerinden dolayı üreticiler ürününü depolama yoluna gidememektedir.

Ürünü bekletme durumunda hastalık ve zararlıya bağlı olarak ürün miktarında ve kalitesinde düşme, fazla yağış veya sel baskını olması olasılıkları ile satış zamanı arasında anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

Buğdayın gerek alımı, gerek fiyat oluşumu, gerekse dış ticaret politikalarında kamunun çok önemli payı bulunmaktadır. Bu durumda üreticinin, diğer aktörlerle entegrasyonu sağlanmalıdır. Buğday tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de temel besin kaynağıdır. Araştırma bölgesinde ikinci ürüne olanak sağlayan kışlık tarım bitkisidir. Ayrıca bölge, çevresel faktörlerin de desteklediği önemli bir makarnalık buğday üretim alanıdır. Buğdayın satış fiyatı ile ilgili üreticiyi mağdur etmeyen politikaların benimsenmesi ve uygulanması buğday üretiminin sürdürülebilirliğini sağlayacak önlemler arasındadır.

Lisanslı depoculuk sistemi ile ürünler daha iyi koşullarda depolanacağı için, daha iyi fiyattan ve daha kolay pazarlanabilir olacaktır. Ayrıca nakit ihtiyacını karşılayamayan küçük üreticiler lisanslı depolara teslim ettiği ürün karşılığında aldığı ürün senetleri ile bankalardan fon sağlayabilmektedir. Dolayısıyla lisanslı depolarda ürünün depolanması sonucu, bankacılık ve sigorta ile ilgili iş hacmi de genişlemektedir. Tarım ürünleri ticaretinin kayıt altına alınmış olması ve yeni bir yatırım aracı gibi kullanılabilmesi lisanslı depoculuğun diğer yararları arasındadır. Üreticiler lisanslı depoculuk ile ilgili yeterince bilgilendirilmelidir. Tarım örgütlerinde vazifelendirilmiş yayım elemanlarının ve tarım danışmanlarının lisanslı depoculuk ile ilgili konularda üreticileri bilgilendirmesi, bu konuda eğitim çalışmalarında bulunması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. Arısoy, H.& Oğuz, C. (2005). Tarımsal Araştırma Enstitüleri Tarafından Yeni Geliştirilen Buğday Çeşitlerinin Tarım İşletmelerinde Kullanım Düzeyi ve Geleneksel Çeşitler ile Karşılaştırmalı Ekonomik Analizi – Konya İli Örneği, T.C. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Tarımsal Ekonomik Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No: 130, ISBN: 975-407-174-8, Ankara.
2. Sevinç, G. (2018). Süt Sığırcılığı Desteği Alan Kooperatif İşletmelerinin Örgütlenmeye ve Kırsal Kalkınmaya Etkisi: Şanlıurfa İli KASDEP Örneği. Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Şanlıurfa.
3. Kara, F.Ö. (2018). Suruç Ovası Üreticilerinin Sulama Bilgilerinin Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Şanlıurfa. 38-43s
4. Kılıç, S. (2016). Cronbachs Alpha Reliability Coefficient. Journal of Mood Disorders 6(1):1, January 2016, DOI: 10.5455/jmood.20160307122823
5. Newbold, P. (1995). Statistics for Business and Economics, Fourth Edition, Prentice Hall
6. Özçelik, A.; Kayalak, S. & Özer, O. O. (2010). Türkiye’nin Buğday Üretimi İçin Bir Öngörü Modeli: VAR Yaklaşımı. Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, Şanlıurfa.
7. Özdamar, K., 2002. Paket Programlarla İstatistiksel Veri Analizi-1. Kaan Kitabevi, 4. Baskı, Eskişehir.
8. Tektaş, S. N., 2008. Lisanslı Depoculuğun Türkiye Tarım Ürünleri Piyasalarına Olası Etkileri: Trakya Bölgesi Örneği. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 13s.
9. Tiryakioğlu, M., Demirtaş, B. Ve Tutar, H., 2017. Türkiye’deki Buğday Veriminin Karşılaştırılması: Hatay ve Şanlıurfa İlleri Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 12 (1): 2017 ISSN:1304-9984, Isparta. 56-67s
10. TMO, 2018. 2017-2018 Yılı Hububat Raporu. <http://www.tmo.gov.tr> (Erişim tarihi:01.05.2019)
11. TÜİK, 2020. Türkiye makarnalık buğday verileri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> (Erişim tarihi: 11.02.2020)
12. Anonim, 2020. GAP Bölge Kalkınma Daire Başkanlığı. Güneydoğu Anadolu Projesi Son Durum. <http://yayin.gap.gov.tr/pdf-view/web/index.php?Dosya=8cb1457d30> (Erişim tarihi 10 Ekim 2020).